

Aspecte ale discursului contemporan din spațiul social românesc

Aspects of Contemporary Discourse in Romanian Society

Pr. Ovidiu SOARE

"Dunărea de Jos" University of Galati, Romania,

e-mail: ovidiu.soare@ugal.ro

Abstract: I sought to sketch a certain perspective of the discourse and, thus of the mentalities that troubled and have been troubling our society for the past half-century; our society is divided into two periods, one, a communist period, focused on a "utopian and bright" future, supported by an intense social control, and the other where we are today, where rumours and uncertainty are the order of the day. We hope that all these quests of our society, which has been in an endemic transition for several hundred years, will eventually lead to that much-desired stability and credibility, present in any normal society.

Keywords: communism; post-communism; uncertainty; utopia; fear; rumours; hope; normalcy.

Introducere

Acest articol prezintă unele aspecte ale discursului social, politic și cultural, din spațiul social românesc, din perioada comunistă și postcomunistă. *Lumea comunistă așa cum a fost ea nu mai are nimic de-a face cu ce trăim astăzi; acea epocă a trecut, chiar dacă unele popoare suferă în continuare tirania ideologiei, iar motivațiile noastre sau schimbat radical odată cu noul veac. Și totuși unele lucruri nespuse încă mai pun piedici cunoașterii acestei înfrigorătoare aventuri umane, iar cei răspunzători sunt în continuare greu de identificat. Pansarea rănilor acestui trecut pentru a reflecta la lumea noastră, care-i este moștenitoare, ar trebui să fie de la sine înțeleasă pentru noi toți* (Wolton, 2020, p. 21). Prin conceptul de discurs contemporan, prezent în titlul acestui articol, înțeleg discursurile prezente în perioada care gravitează în jurul anului 1989, în preajma revoluției¹.

---

¹ Aluzie la romanul omonim al scriitorului C. Stere, *În preajma revoluției*, în care alături de frământările din spațiul politic și social specifice sfârșitului de secol XIX și începutul secolului XX, din Imperiul țarist, Basarabia și România sunt prezente dramele personale ale **Analele Universității Dunărea de Jos Galați, Fasc. XX, Sociologie, nr. 16, 2021, pp. 63-73.**

Speranța într-un viitor luminos comunist

În ultimul capitol al volumului *Indivoid și societate*, denumit sugestiv și plin de speranță pentru anii 1980, *Privire spre viitor* (Roth, 1986), pot fi remarcate indirect, datorită discursului laudativ excesiv, *nevrozele, dilemele și utopiile*, (Babeți și Ungureanu, 1997)² unei societăți aflate în pragul falimentului.

Iată cum era înțeles viitorul, în anul 1986, într-o societate românească dominată de ideologii sociale distopice, în care opresiunea și controlul social intraseră într-un firesc cotidian: *În secolul al X-lea al erei noastre, popoarele Europei erau frământate de spaime apocaliptice și de nemăsurate speranțe. Împlinirea anului o mie le apărea ca o dată fatidică, încărcată de amenințătoare mistere, fie ca termen al sfârșitului lumii, fie ca moment al venirii lui Mesia. Superstiția și obscurantismul au explodat, din plin... dar omenirea a intrat în noul mileniu, fără să se fi întâmplat nimic deosebit... acum ne apropiem de sfârșitul celui de al doilea mileniu și mirajul cifrei rotunde excită din nou spiritele. Acum nu profețiile sumbre sau mângâietoare se află în centrul atenției, ci predicțiile ce se elaborează în cadrul și cu mijloacele științei, cu pretenție de valabilitate științifică. În loc să ne întrebăm obsesiv ce va fi în anul 2000 să ne*

---

autorului, din care nu lipsește tragedia deportării în Siberia. O critică tăioasă este făcută autorului, și implicit romanului, de către G. Călinescu, în a sa *Istorie a literaturii române*, apărută-n anul 1941, unde vedem un Călinescu liber de orice prejudecată, obiectiv, caustic și ironic în același timp, în plină forță creatoare: *Greșeala capitală a lui C. Stere este de a-și fi romanțat memoriile, în cele 8 volume ale pretinsului roman "În preajma revoluției", care s-ar mai fi revărsat în cine știe câte alte volume, dacă moartea autorului nu le-ar fi pus, înțeleaptă, capăt* (Călinescu, 1985, p. 757). Altfel îl vedem pe G. Călinescu în *Bietul Ioanide*, blazat și marginalizat, de astă dată, în preajma altei revoluții, începută la 23 august 1944. De această dată fraza călinesciană este una conformă cu idealurile revoluției socialiste. Redăm ultimele fraze din romanul *Scrinul negru: Într-o dimineață de aprilie, Ioanide, Dragavei, cu o ceată de tineri arhitecți și muncitori, se plimbau pe străzile altădată pustii din preajma străzii Rahmaninov... În vitrina unei librării era expus un volum de artă cu titlul "Proiecte pentru un oraș socialist". Autorul, al cărui portret se vedea pe copertă, era Ioanide. Acesta întoarse spatele modest și contemplă fântânile în șir indefinit... - Tot ce construim astăzi, zise simplu Ioanide, e opera noastră, a tuturor* (Călinescu, 1987, p. 719).

² Volumul *Europa Centrală, Nevroze, dileme, utopii*, cuprinde o serie de articole, care în mare parte nu erau accesibile publicului larg, cu referire în principal la perioada comunistă și postcomunistă, din Europa centrală, în care sunt prezentate dramele celor care au trăit, în statele devenite peste noapte comuniste, după cel de Al doilea război mondial. Nici trecerea la o societate normală după anul de grație 1989 nu a fost ușoară în această parte de Europă, unde nevrozele și dilemele se fac simțite și astăzi, după 30 de ani de democrații, de cele mai multe ori "originale". În articolul *Tragedia Europei Centrale*, Milan Kundera afirma următoarele: *responsabilitatea comuniștilor din Europa Centrală care, după război, au făcut atâtea pentru a instaura regimuri totalitare în țările lor este enormă. Însă ei nu ar fi reușit fără inițiativa, presiunea violentă și puterea internațională a Rusiei. Abia după victorie au înțeles comuniștii Europei Centrale că nu ei, ci URSS se află la conducerea țărilor lor* (Kundera, 1997, p. 222).

întrebăm când și cum se vor rezolva marile probleme ale epocii noastre, când și cum se va înfăptui trecerea întregii omeniri de la capitalism la socialism. Predicția privitoare la dezvoltarea societății, văzută ca un sistem social, este o problemă științifică dintre cele mai dificile. Previziunea totală de cea mai mare amplitudine teoretică este, în sfera științelor socio-umane moderne, cea elaborată în secolul trecut de către Marx și Engels cu privire la necesitatea și inevitabilitatea istorică a trecerii de la capitalism la comunism, precum și cu privire la socialism ca primă treaptă a viitoarei societăți comuniste. Această previziune a avut un impact enorm asupra dezvoltării reale a societății, căci a inspirat o mișcare revoluționară de masă, la scară mondială (Roth, 1986, pp. 269-293).

Totul era interpretat din perspectivă marxistă. Nu lipseau termeni, precum *lupta de clasă*, *sărăcie*, *inegalitate* sau *preocuparea Partidului Comunist Român pentru dezvoltarea multilaterală a întregii societăți*, legând perspectiva dezvoltării economice în direcția celui mai înalt nivel mondial de aceea a ridicării societății noastre socialiste spre comunism (Roth, 1986, p. 215).

Tot acest discurs utopic, prin care aproape în fiecare frază se repeta obsesiv bunăstarea și speranța într-o societate viitoare perfectă, fără inegalități sau nedreptăți, era dublat de o atență supraveghere a tuturor celor care puteau deveni peste noapte "dușmani ai poporului".

Volumul coordonat de Ruxandra Cesereanu, *Comunism și represiune în România*, vine ca o sistematizare a regimului comunist, necesară pentru înțelegerea și condamnarea unui sistem care a dominat Europa est-centrală timp de jumătate de secol. Găsim aici teme care prezintă tranziția către totalitarism sau brutalități ale aparatului de securitate; rezistența anticomunistă armată, colectivizarea și represiunile împotriva țăranilor; canalul Dunăre-Marea Neagră, un pretext pentru exaltarea țelurilor generoase ale comunismului; deportările din perioada stalinistă sau persecuțiile psihiatrice ale oponentilor regimului comunist (Cesereanu, 2006).

Cine-și putea imagina, cu doar câteva decenii în urmă, că societatea comunistă, atât de apărută, stimată și prețuită de intelectualitatea de stânga occidentală, va dispărea fără să poată vedea măcar zorii următorului mileniu.

Hotărârea cu care erau afirmate previziunile pe termen mediu și lung, previziuni ce se doreau a fi științifice, bazate pe o profundă cercetare teoretică și practică s-au dovedit a fi până la urmă inoperante, acestea fiind generate de o societate aflată sub un regim totalitar represiv.

Discursul laudativ, generat de presiunea continuă a societății comuniste, era prezent la tot pasul. Capitolul *România construcției socialiste*, *Analele Universității Dunărea de Jos Galați*, Fasc. XX, Sociologie, nr. 16, 2021, pp. 63-73.

din volumul *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, ale istoricului C. Giurăscu, are un preambul care astăzi poate stârni zâmbete amare: *Istoria României după 23 august 1944 reflectă istoria celei mai mari prefaceri a societății românești din tot cuprinsul istoriei sale, prefacere efectuată din inițiativa și sub permanenta conducere a Partidului Comunist Român* (Giurăscu, 1975, 799).

O explicație pentru atitudinile decidenților politici și sociali din perioada comunistă ne este dată de profesorul Thierry Wolton: *Dacă mare parte din cei care au sprijinit regimurile comuniste este alcătuită din militanți ai partidelor comuniste și din intelectuali orbiți, după cum reține memoria când orea, primele rânduri sunt pline de oameni de stat, politicieni de toate orientările, și de mari industriași; cei dintâi au acționat pentru un interes "superior", ceilalți din naivitate, iar cei din urmă din lăcomie* (Wolton, 2020, p. 19).

Ceea ce era văzut, spre sfârșitul anilor 1980, ca un plan din "veșnicie" al dezvoltării sociale spre comunism, ca un dat "sacru", fundamentat de "prorocii" marxiști ai secolului XIX, a dispărut fără urmă în 1989. Societatea s-a grăbit și nu a mai așteptat anul 2000 să aducă noi schimbări, ci asemenea unor "profeții mângâietoare", totul s-a petrecut aproape într-o clipă, chiar dacă eram încredințați cu "tărie și conștiință proletară" de înaintarea pe noi culmi de progres, prin grija partidului, a societății multilaterale dezvoltate.

Discursul care distorsiona realitatea socială își are rădăcinile chiar în gândirea părinților regimului comunist.

Spre argumentare, redăm câteva fragmente din volumul III, *Complicii*, al profesorului Thierry Wolton³, volum care face parte din trilogia *O istorie mondială a comunismului*, apărută la Editura Humanitas, în perioada 2018-2020. *Intruziunea politicului în știință a început cu Lenin, gânditorul sistemului. În cartea sa, "Materialism și empirocriticism, publicată în 1908, el a respins teoriile fizicianului Ernst Mach despre termodinamică, pe care le considera idealiste ținând seama de materialismul dialectic. Raționamentul nu contează prea mult aici, ci contează metoda. Lenin era convins că progresul științific avea să facă pași uriași cu ajutorul marxismului. El își compensa incompetența prin invective politice, căci era dator lui de șef de partid, dreptul său de ideolog să se pronunțe pe orice subiect, inclusiv despre științe, arte, filozofie*

³ Autorul mărturisește că această carte a venit ca un imperativ categoric, în numele unei etici a responsabilității. Din momentul în care recunoaștem că anumite efecte ale acestei istorii tragice își are originea în propriul nostru trecut, avem oarecum datoria să ne asumăm ceea ce ni se poate imputa dintre suferințele îndurate. Deicidul Revoluției Franceze, Teroarea iacobină care i-a fascinat pe liderii comuniști nu sunt străine de această dramă... Această istorie, este de asemenea, un act de căință al unui european care a avut norocul să trăiască liber, adresat tuturor celor care au fost aneantizați de secolul comunist (Wolton, 2018, p. 21).

etc. Partidul, mai târziu partidul-stat, are obligația să răspundă la toate întrebările, pentru ca puterea să nu-i fie pusă sub semnul întrebării. Un partid, o gândire, o linie politică, o cultură, o știință, așa vrea logica totalitară să fie (Wolton, 2020, p. 544).

Mai târziu, Stalin va aplica aceste principii în toate domeniile culturale, ajungându-se până acolo încât să se afirme *distincția dintre știința burgheză și știința proletară*, în care știința burgheză era supusă incertitudinilor, confuziilor, științei tradiționale, fiind o unealtă a capitalismului pentru a domina și a se pregăti pentru război, iar, pe de altă parte, știința proletariatului are menirea de a elimina exploatarea, de a aduce fericirea⁴ și de a birui natura (Wolton, 2020, p. 545).

Incertitudinea, noua paradigmă postcomunistă

La nici un an după dispariția oficială a comunismului de pe scena politică și socială, discursul din sfera științelor sociale se reinventează, se acomodează noilor "prefaceri" sociale din țara noastră, își schimbă diametral opus perspectiva. Acum evoluția societății, predicțiile privind viitorul societății nu se mai îndreaptă către o țintă sigură, comunismul, ci totul devine o incertitudine, o incertitudine "oficializată" prin același limbaj al siguranței dată de aceeași cercetare socială.

Dacă în perioada comunistă siguranța marxismului era temelia oricărui demers cultural și științific, iată că acum, luând ca exemplu lucrarea *Incertitudinea. O perspectivă psiho-sociologică*, sociologul Cătălin Zamfir încearcă să ne convingă că o dificultate teoretică majoră a sociologiei actuale ar fi lipsa unui model satisfăcător al raționalității. Este astfel necesar un model al raționalității capabil să explice și prezice mai realist comportamentul decizional individual și colectiv. Sociologul ne mărturisește că în trecut, adică cu doar câteva luni în urmă, până în 1989, sociologia a făcut abstracție de faptul că omul gândește, cumpănește, ezită, decide concentrându-și atenția pe evidențierea determinismului obiectiv, care leagă faptele sociale unele de altele.

---

⁴ Așa de "fericiți" erau cei din spațiul comunist încât din timp în timp erau salvați din colapsul social și economic de cei care erau cu vehemență criticați: *La începutul anilor 1920, Rusia bolșevică, confruntată cu o foamete ucigătoare provocată de intemperii, cât și de nepriceperea regimului, a fost salvată printr-un ajutor masiv din partea unor generoși donatori occidentali. În urma acestui precedent, a ajuns un obicei ca Uniunea Sovietică și apoi, mai târziu, coloniile ei, mai ales din Europa de Est și Cuba, să apeleze la Occidentul capitalist pentru a menține sistemul pe linia de plutire* (Wolton, 2018, p. 20).

Acum noul model de raționalitate nu este încă articulat într-o teorie concretă. El se află în curs de constituire, putând fi găsit, fragmentar, în diferite abordări particulare. Specific acestui nou model este că își concentrează atenția asupra mecanismelor raționalității în condiții de cunoaștere limitată, de incertitudine. De altfel, incertitudinea este una dintre ideile cele mai interesante ale științei și filosofiei actuale... Un asemenea model oferă posibilitatea înțelegerii multor caracteristici ale fenomenelor social-umane care s-au dovedit extrem de rezistente până acum la explicație (Zamfir, 1990, p. 11).

Pentru Cătălin Zamfir, incertitudinea devine paradigma fezabilă pentru insuccesul socialismului. El interpretează astfel apariția și propagarea acestei ideologii prin prisma incertitudinii.

Vorbind despre socialism autorul se întreabă retoric: *Este acest proiect fezabil? În general? Dar în condițiile concrete ale societății respective? Și mai ales incertitudinea provine din întrebarea: este această formă de socialism cea mai bună sau măcar acceptabilă? Încă de la începutul revoluției sovietice, în legătură cu marile opțiuni sociale au apărut largi divergențe în conducerea partidului bolșevic....* (Zamfir, 1990, p. 270).

Este astfel explicat caracterul autoritar⁵ al socialismului, prin prezența incertitudinii sau exprimat mai clar de către autor: *Modelul dezvoltat în această carte deschide o perspectivă: descifrarea tehnicilor de a face față puternicelor surse de incertitudine și efectul acestora asupra evoluției autoritare a socialismului. Proiectul unei societăți socialiste este tipic pentru ceea ce se numește de regulă o utopie* (Zamfir, 1990, p. 269).

Iată că falimentul socialismului este dat până la urmă de caracterul utopic al lui, apărut și introdus prin acțiuni intenționate, și nu ca un proces difuz și natural în masa societății.

Este interesant discursul folosit de sociolog atunci când explică falimentul socialismului, ce-i drept, după ce el dispăruse de pe scena politică și socială: *Utopia reprezintă un proiect de organizare socială formulat mintal și introdus în realitate prin acțiunile intenționate ale actorilor sociali. Și pentru că ea este introdusă în mod intenționat, prin decizii, poate fi contestată, modificată sau chiar suspendată. Acesta a fost în cazul socialismului. El nu a apărut ca un proces difuz, natural de modificări în masa societății, care să se acumuleze în timp, devenind astfel un fapt mai mult sau mai puțin ireversibil, ci a*

---

⁵ Socialismul sau comunismul instaurat în răsăritul Europei la începutul veacului trecut nu se poate spune că a avut un caracter autoritar, pentru că el a fost mai mult decât atât. În acest sens mărturie stă vocea autorizată a profesorului Thierry Wolton: *Am fost mereu convins că, indiferent ce ne-am putea imagina despre regimurile comuniste, realitatea stă într-adevăr mult mai rău. Volumul de față aduce mărturie în acest sens - și încă în ce măsură! Aici ne confruntăm cu inimaginabilul, cu indicibilul* (Wolton, 2019, p. 12).

reprezentat un proiect de societate, structural diferit de realitatea socială (Zamfir, 1990, p. 269).

Autorul, printr-o reacție destul de rapidă, încearcă să-și motiveze prezența sa în spațiul social postdecembrist, printr-o adaptare rapidă a discursului. Se poate înțelege această atitudine, prin prezența unei temeri că noul sistem social, de altfel plin de incertitudini, va lua "măsuri" drastice împotriva celor care au susținut un regim nu numai autoritar, dar și represiv, și care și-a încheiat "misiunea" sa printr-o baie de sânge. Se putea merge până acolo cu raționamentul că revoluționarii, din primele luni ale anului 1990, puteau să fie "mânați" de acel justițiarism revoluționar de care Europa nu era deloc străină, în secolele trecute. Poate fi vorba aici de acea frică de care vorbește în cartea sa *Frica în Occident*, Jean Delumeau. În *Franța Evului Mediu, răzmerițele erau numite "effrois" (spaima) și "foles commocions" (comotii, zguduiri smintite) ale populațiilor răsculate, înțelegându-se astfel groaza pe care o resimțeau ei înșiși. mai târziu, francezii de la 1789 au numit "Marea Frică" ansamblul de zvonuri neîntemeiate, rebeliuni, devastări de castele și distrugerii de terenuri provocate de teama unui „complot aristocratic” împotriva poporului, cu ajutorul briganzilor și a puterilor străine* (Delumeau, 1986a, p. 25).

Alături de frica instaurată în primele luni ale Revoluției din România, în egală măsură și zvonurile își făceau simțită prezența. Mărturie stă în acest sens o altă lucrare apărută în primii ani după revoluție, *Zvonurile. Cel mai vechi mijloc de informare din lume*, de Jean-Noel Kapferer, tradusă din franceză cu o prefață de Septimiu Chelcea (Kapferer, 1993). Prefața poartă titlul *Un fenomen psihosocial complex: zvonurile*, iar subtitlul este format dintr-o serie de întrebări: *Vă mai amintiți zvonurile revoluției: apa este otrăvită, 60.000 de victime, sunt răpiți copii și atâtea altele?!...* (Chelcea 1993, p. 5).

Îmi aduc aminte și acum acele zvonuri, pe care le-am auzit de la unii trecători cu care mă intersectam prin orașul unde m-a prins Revoluția din 1989. Nu știam cum să mă întorc mai repede acasă, pentru a-mi anunța familia că apa este otrăvită. Acest zvon a apărut pe la prânz, în 22 decembrie 1989, ziua în care dictatorul a fugit. Am avut acea reacție de frică, pe care o descrie tot în cartea sa Delumeau. În *sensul riguros și îngust al termenului, frica individuală este o emoție șoc, adeseori precedată de o surpriză, provocată de conștiința unei primejdii prezente și imperative despre care credem că amenință conservarea noastră* (Delumeau, 1986a, p. 27).

Nici nu pot să-mi imaginez prin ce stări emoționale treceau cei care erau implicați, până la refuz, în "propovăduirea" tuturor ideologiilor comuniste și care acum se confruntau cu un refuz brutal din partea *Analele Universității Dunărea de Jos Galați, Fasc. XX, Sociologie, nr. 16, 2021, pp. 63-73.*

societății. În disperarea lor căutau orice colac de salvare, care le-ar fi salvat viața.

Dacă până mai ieri fuseseră critici cu instituțiile religioase, acum încercau, parte din ei, o apropiere de Biserică, care în disperarea lor, credeau că le poate salva viața. Aceasta poate fi o explicație pentru apropierea excesivă a unor lideri comuniști față de Biserică, încă din primii ani post-decemбриști.

Revenind la frică și la zvonuri, continuăm cu prima frază din prefața mai sus amintită: *Zvonul despre otrăvirea apei a circulat intens în București și în alte orașe ale țării chiar a doua zi după fuga perechii dictatoriale*⁶. "Am primit un telefon de la un prieten bun care mă avertiza să nu consumăm apă din rețeaua publică, întrucât aceasta este otrăvită... Zvonul despre otrăvirea apei de către teroriști s-a răspândind rapid și a creat panică (Chelcea, 1993, p. 5).

Așa cum în anii 1990 zvonurile circulau cu o rapiditate uimitoare, prin mijloacele rudimentare ale telefoniei analog sau prin canalele de televiziune, controlate în cea mai mare parte de un stat confuz și derutat și derutant, astăzi, în vremea pandemiei, rețelele de socializare au devenit mediul ideal în care zvonurile se dezvoltă nestingherit.

Dacă ne referim la zvonuri, cam toată perioada de după revoluție a fost marcată de zvonuri, care de care mai năstrușnice și din păcate unele dintre ele dăunătoare societății noastre în drumul ei de integrare într-o normalitate europeană. Nu erau și nu sunt lipsite toate aceste zvonuri de un discurs, care formal, merge de cele mai multe ori până la identitate cu discursul din perioada comunistă.

O întreagă zvonistică, antioccidentală și "antiimperialistă" scoate aproape zilnic în evidență, cu argumente pseudo-științifice, pericolul vaccinului anti-covid, această zvonistică fiind similară cu cea de la începutul secolului XX, susținută de Lenin și Stalin. Totul fiind văzut ca o manipulare politică, socială și economică a trusturilor și corporațiilor globaliste vest-europene și americane.

Ce să mai vorbim de zvonurile care circulă în spațiul religios și care scot în evidență iminenta pierdere a credinței strămoșești și implicit damnarea noastră.

Chiar primul zvon din cartea lui Kapferer, *Zvonurile*, este din spațiul religios, unde o corporație este acuzată că a făcut pact cu satana și că ar fi donat 10% din profitul ei unei secte satanice. *Începând din 1981,*

---

⁶ O mică eroare cronologică a autorului, deoarece zvonul apei otrăvite a fost prezent chiar din ziua în care "perechea dictatorială" a fugit.

Analele Universității Dunărea de Jos Galați, Fasc. XX, Sociologie, nr. 16, 2021, pp. 63-73.

Procter și Gamble⁷, una din cele mai mari firme americane producătoare de bunuri de larg consum, primește mii de telefoane pe lună din partea beneficiarilor îngrijorați, care vor să știe dacă societatea are într-adevăr legături cu satana, așa cum se zvonește. Conform zvonului, simbolul vizual al firmei – un bărbat privind spre o puzderie de stele – ar ascunde de fapt numeroase semne satanice. Privite cu atenție, stelele ar forma cifra satanică 666... Cutremurate de semnificația nevinovatelor stele, numeroase grupări religioase au recomandat chiar boicotarea produselor purtând emblema fatală (Kapferer, 1993, p. 23).

Codurile de bare, muzica rock, minoritățile de toate formele și tipurile, mediul virtual, mijloacele moderne de comunicare și mai nou vaccinurile din această pandemie sunt acțiuni ale unor structuri malefice, care până la urmă doresc dispariția neamului omenesc⁸.

Toate aceste atitudini, până la urmă antisociale, parcă doresc apariția unui salvator, care să scoată țara și neamul nostru românesc din această capcană a răului, din această capcană a prăbușirii noastre.

Se ajunge până acolo încât să se afirme faptul că perioada comunistă ar fi fost mult mai bună, decât toată incertitudinea de astăzi din societatea noastră, incertitudine care este controlată cu mare atenție de "cercurile oculte conspirații".

În mod normal, toate aceste știri ar trebui să ne amuze, să fie de domeniul anecdoticului, însă dacă ele sunt repetate la nesfârșit, în noi și noi forme, ajung până la urmă să ne afecteze.

Chiar dacă în cartea sa Kapferer afirmă că zvonurile pot fi controlate și destructurate, acest lucru poate a fost posibil în anii 1980 în Franța, unde acest autor înființase o fundație pentru studiul și informare asupra zvonurilor, știindu-se faptul că singurul mijloc rapid de circulație al zvonurilor era telefonul.

---

⁷ O anumită rigiditate sau nefamiliarizare cu societatea "de larg consum" sau cum este astăzi numită "globalizată" sau "corporatistă" se observă și în traducerea numelui companiei, unde în loc de Procter & Gamble este preferat Procter și Gamble. Cartea *Zvonurile* a profesorului Jean-Noel Kapferer este tradusă în românește în anul 1993, la puțin timp după revoluție.

⁸ Este prima pandemie pe care o trăim "în direct", așa cum a fost și cu Revoluția din 1989. Ne este greu să acceptăm o suferință care cuprinde toată omenirea. Însă pandemiile, precum și conflictele armate sau revoltele populare, au fost prezente de-a lungul istoriei în toată lumea, iar Europa nu a fost scutită de acest lucru. În a sa lucrare, *Frica în Occident*, Jean Delumeau mărturisește: *Exploziile periodice de frică suscitade de epidemiile de ciumă până la mijlocul secolului al XVIII-lea, revoltele frecvente provocate în mare parte de teama de soldați, fie amenințarea foametei sau a fiscului au jalonat o îndelungă perioadă din istoria europeană, întinsă de la sfârșitul secolului al XIII-lea până la începuturile epocii industriale* (Delumeau, 1986b, p. 6).

Analele Universității Dunărea de Jos Galați, Fasc. XX, Sociologie, nr. 16, 2021, pp. 63-73.

Astăzi când rețelele sociale sunt în mare vogă și există instituții specializate în formarea și distribuirea zvonurilor, lucrurile sunt aproape imposibil de controlat. Avalanșa zilnică de zvonuri este copleșitoare. Să vedem însă și reversul medaliei. Cantitatea mere de zvonuri face până la urmă imposibilă cunoașterea lor în totalitate.

În loc de concluzie

Am căutat să schițez o anumită perspectivă a discursului și implicit a mentalităților care ne-au frământat și ne frământă societatea noastră în ultima jumătate de veac, divizată în două perioade, una comunistă și cuprinsă de un „viitor utopic și luminos”, susținut printr-un intens control social și cealaltă în care ne aflăm astăzi unde zvonurile și incertitudinea sunt la ordinea zilei.

Am speranța că toate aceste căutări ale societății noastre, aflată într-o tranziție endemică de câteva sute de ani, vor duce până la urmă la acea stabilitate și credibilitate mult dorită, prezente în orice societate normală.

Bibliografie

- Babeți, A. și Ungureanu, C., (coord.), 1997, *Europa Centrală. Nevroze, dileme, utopii*, Editura Polirom, Iași.
- Călinescu, G., 1985, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, București.
- Călinescu, G., 1987, *Scrinul negru*, Editura Minerva, București.
- Cesereanu, R., 2000, *Comunism și represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid național*, Editura Polirom, Iași.
- Chelcea, S., 1993, *Prefață. Un fenomen psihosocial complex: zvonurile*, în Kapferer, J.-N., 1993, *Zvonurile. Cel mai vechi mijloc de informare din lume*, Humanitas, București, pp. 5-22.
- Delumeau, J., 1986a, *Frica în Occident. O cetate asediată*, vol. 1, Editura Meridiane, București.
- Delumeau, J., 1986b, *Frica în Occident. O cetate asediată*, vol. 2, Editura Meridiane, București.
- Giurăscu, C., Giurăscu, D., 1975, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Editura Albatros, București.
- Kapferer, J.-N., 1993, *Zvonurile. Cel mai vechi mijloc de informare din lume*, Humanitas, București.
- Kundera, M., 1997, *Tragedia Europei Centrale*, în Babeți, A. și Ungureanu, C., (coord.), 1997, *Europa Centrală. Nevroze, dileme, utopii*, Editura Polirom, Iași, pp. 221-235.

- Morariu, M., 1986, *Postfață*, în Delumeau, J., (1986b), *Frica în Occident. O cetate asediată*, vol. 2, Editura Meridiane, București, pp. 421-429.
- Roth, A., 1986, *Individ și Societate*, Editura Politică, București.
- Wolton, T., 2018, *O istorie mondială a comunismului. Călăii*, Humanitas, București.
- Wolton, T., 2019, *O istorie mondială a comunismului. Victimele*, Humanitas, București.
- Wolton, T., 2020, *O istorie mondială a comunismului. Complicii*, Humanitas, București.
- Zamfir, C., 1990, *Incertitudinea. O perspectivă psiho-sociologică*, Editura Științifică, București.
- Conferința internațională, 2019, Galați în <https://www.ugal.ro/anunturi/stiri-si-evenimente/7091-conferinta-internationala-thirty-years-since-the-fall-of-communism-visual-narratives-memory-and-culture-galati-21-22-noiembrie-2019> (accesat la data de 12.01.2022).